

A hetvenéves Budapest

Az 1943. esztendő Budapest hetvenéves jubileumát hozza. A jubileumi esztendőre a kultúrában olyan magasra emelkedett budapesti közönségnek ismernie kell a három városból egy várossá lett Budapest történetének azt a részét, amely az egyesítési törekvésekre vonatkozik. A MAGYAR FŐVÁROS igyekszik „A hetvenéves Budapest” címmel rövid foglatban sorozatba tömöríteni az érdekes és megismerésre méltó történeti adatokat.

XXIX.

Nagy magyar, nemzeti főváros

Hiába vonultak fel a legnagyobb ágyuk, a virilis szavazásról szóló szakaszt névszerinti szavazás útján 171 szavazattal 108 ellenében elfogadták.

Most meggyorsult a tárgyalás tempója, szakaszszakasz után pergett le és a rosta egyáltalán nem működött. Újabb zökkenő a 68. §-nál volt, amely a főpolgármesteri állásról szólt. Ennek a szakasznak tárgyalása két teljes ülést (november 30 és december 6) vett igénybe, fontosságát pedig mutatja az a tény, hogy Szápáry Gyula gróf, az előadó, kezdte meg a vitát és hosszabb beszédet mondott. Elmondta, hogy az eredeti miniszteri javaslat azt kívánta, hogy a főváros által választandó három jelölt közül a kormányhatalom nevezze ki a főpolgármestert. A központi bizottságnak ezzel szemben aggodalmi voltak, mert ezen az úton a felelős kormány olyan helyzetbe jutott volna, hogy olyan egyént kell kineveznie, aki iránt nem viseltetik bizalommal. Ezzel szemben tehát a központi bizottság új szerkezetet ajánlott, amely szerint éppen megfordítva, a kormány ajánl három egyént a főpolgármesteri állásra, akik közül a közgyűlés választ. A szakasznak ezt a formáját ajánlotta elfogadásra az előadó.

A felszólalások és ellenjavaslatok tömege hangzott el ezután. A javaslatok között volt olyan is, amely főpolgármesterről tudni sem akar, hanem így kívánja módosítani a szakaszt „a főváros élén a polgármester áll, kit a közgyűlés hat évre választ”.

Nagy beszédet mondott Steiger Gyula, aki a következő módosítást ajánlotta: „A főpolgármester a közgyűlés által kijelölendő három, a képviselő-

ségre és a tanács főtisztviselőire előszabott minősítvényvel bíró egyén közül a főváros összes választójoggal bíró polgárai által, illető választókerületükben eszközözendő titkos szavazás útján választatik, akiknek megválasztása azonban a belügyminiszter útján öfelsége a király helybenhagyása elé terjesztendő. Ha a megválasztott egyén öfelsége által meg nem erősítették, akkor új választás eszközözendő, melynél azonban a meg nem erősített egyén kijelölésbe nem hozatik és meg nem választható.”

Steiger Gyula így fejezte be nagyhatású beszédét:

— Higyje el a t. Ház, hogy Buda-Pest fővárosának kormányzata érti hivatását. Tudja mit vár tőle a nemzet, tudja, hogy Buda-Pestnek nagy, magyar nemzeti fővárosnak kell lennie. (Élénk helyeslés.) Nem is kér a törvényhozástól egyebet, mint azt, ne hozzanak neki olyan törvényeket, melyek mellett azon magas célnak megfelelni nem képes, ne hozzanak neki oly törvényeket, melyek alapján önmagát jól kormányozni és földadatának megfelelni nem képes, ne erőszakoljanak rá oly orgánumot, mely az egész közadminisztrációt, annak szabad mozgását megbénítja. (Élénk helyeslés baáról.)

Steiger beszédére Házmán Ferenc tette meg a kormánypárti megjegyzéseket és tiltakozott az ellen, hogy a főpolgármestert az összes polgárok válasszák. „Az Egyesült Államok — mondotta — elnöke bír körülbelül annyi hatalommal, mint a fővárosi polgármester és mégis azon elnököt alig néhánynál több választja, mint háromszáz.”

XXX.

Megjósolják Budapest világvárost

A nagytekintélyű Havas Sándor szintén a kormány álláspontját képviselte. Beszédében azonban rendkívül érdekes az a rész, amelyben Buda-Pest világvárosi jövőjéről szól.

— Buda-Pest — mondotta — már geográfiai tekintetben is oly kedvező helyzetben van, hogy megvan benne minden kellék és előfeltétel arra, hogy világvárossá fejlődhessék. Fővárosunkat a jó Isten megáldotta a természet minden adományával és kincsével gazdagon. (Egy Paczolay nevű képviselő itt közbeszólt: Homokkal is! Havas Sándor azonban gyorsan válaszolt: Igen, homokkal is és ez is jó. Berlin körül is van ily homok, ami nem akadályozhatta abban, hogy világvárossá legyen.) Nem kell egyéb, mint hogy a kincseket kellőleg felhasználjuk és Buda-Pest egy-két évtized alatt Európa legkeresettebb, leglátogatottabb pontjaivá fog válhatni. De mindehhez, mindeneke előtt kellőleg rendezett, szervezett, jól vezetett, folyton éber és tettekre kész közigazgatás kell.

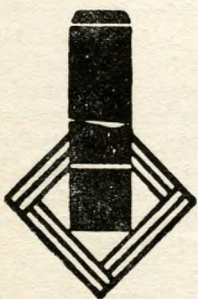
Mátyus Arisztid szintén a főpolgármesteri állás ellen szólt, amely intézmény korlátozni fogja az önkormányzat szabad mozgását. Az előbb említett Paczolay képviselő állott elő a legextrémebb gon-

dolattal, amelyben senki sem osztozott vele. Nem kívánt kevesebbet, mint hogy a főváros élén „a kormánynak olyan közege álljon, amely a választóktól semmi függésben nem áll”. A képviselő maga is kijelentette, hogy ennek az indítványnak elfogadására nem számít, tehát kénytelen megszavazni a központi bizottság véleményét.

Végül röviden megegyeszer az előadó beszélt, majd a javaslatot elfogadták úgy, ahogyan azt a központi bizottság módosította.

A főpolgármester-kérdés hullámverése azonban tovább is tartott. Tisza Kálmán kemény beszédben tiltakozott az ellen, hogy a „miniszteri kandidáció alapján választott” főpolgármesternek a tanácsban is bármikor joga legyen elnökölni. Akkor azután — mondotta — nem tudom, miért beszélünk még a főváros önkormányzati jogáról? De meg a főpolgármester elnöke a közgyűlésnek, a közgyűlés pedig sok tekintetben felsőbb fóruma a tanácsülésnek. Maga Tóth Vilmos belügyminiszter sem ragaszkodott azonban ehhez a ponthoz és így azt el is hagyták.

Érdekes vita folyt le annál a szakasznál, amely szerint a törvényhatóság szabályrendeletben hatá-

IMBERT GÁZ

180.000-nél több

Imbert fagázgenerátort

szállítottunk eddig. Ez a szám beszédes bizonyítéka kitűnő használhatóságának. A szükséges beszerelések most Magyarországon is eszközölhetők. Felvilágosítással és tanáccsal szolgál:

IMBERT Generatoren Ges. Köln vezérképvisellete:

SUPPAN-KOLLERICH & Co.

Budapest, Ferenc József-rakpart 21. Te.: 182-946.

rozsa meg, mely ügyek tartoznak az egyes ügyosztályokhoz. Volt képviselő, aki már egyéb tervezetet terjesztett elő. Ezt azonban a kormánypárt sem helyeselte, sőt *Nehrebeczky* képviselő nagy derűtséget keltett az ellenzéken, mikor kijelentette:

— Ezen egész törvényt annyira *tüzetesnek* találok, hogy *némely dolgokat a főváros autonomiájának is akarnék fönnhagyni.*

— *Ez legalább őszinte nyilatkozat* — kiáltott az ellenzék.

A szakaszt nem is szavazták meg.

Minden oldal lelkesen fogadta és megszavazta *Steiger* Gyula különvéleményét, amely így hangzott:

„A közgyűlés tanácskozásai és egyáltalában a törvényhatóságnak, mint az állam fővárosának és minden közegeinek hivatalos ügykezelési nyelve kizárólag az állami hivatalos nyelv t. i. a magyar.“

Nagy vita keveredett ama szakasz körül, amely a közmunkákról szólt, mégpedig azon az alapon, hogy — amint *Steiger* Gyula mondta — „a fővárosi közmunkákról már intézkedés tétetett és pedig azon irányban, hogy a fővárosi közmunkák jövedelme a közmunkatanácsnak szolgáltatik be.“ A vitában részt vettek *Tavaszy* Endre, *Havas* Sándor, mint a kormány képviselője, *Házmán* Ferenc, *Szápáry* Gyula gróf előadó, *Eötvös* Károly és mások, végül is a szakaszt új szövegezésre visszaküldték a központi bizottsághoz.

A javaslat tárgyalása során nagy megtiszteltetés érte a *statisztikai hivatalt*, amelynek *fontosságáról már hét évtized előtt is rendkívül elismerő és lelkes nyilatkozatok hangzottak el*, sőt *Nehrebeczky* képviselő indítványára kimondták, hogy a statisztikai hivatal (a címét is *főnök-ről igazgató-ra* változtatták) *igazgatóját élethossziglan választják.* Szintén fontos módosítás a javaslaton, hogy a tanítókat és tanárokat a tanács választja élethossziglan.